

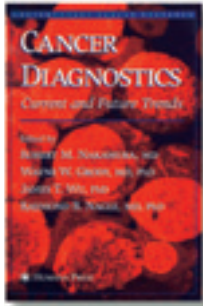
Lærebok i laboratoriebasert kreftdiagnostikk

Robert M. Nakamura, Wayne W. Grody, James T. Wu, Raymond B. Nagle, red.

Cancer diagnostics

Current and future trends. 487 s, tab, ill.

Totowa, NJ: Humana Press, 2004. Pris USD 145
ISBN 1-58829-167-7

Et stort antall bidragsytere formidler kunnskap om etablerte og kommende klinisk-kjemiske og histopatologiske analyser som kan være til nytte innen screening/tidligdiagnostikk, valg av behandling, prognostisering og eva-

luering av kreftpasienter. Ifølge redaktørene er boken beregnet på klinikere så vel som laboratorieleger, patologer og forskere.

Den betydelige teknologiske utviklingen, spesielt i løpet av siste tiår, har styrket vår mulighet til å detektere kreft i en tidlig fase og har økt den molekylærbiologiske kunnskapen om mekanismene som er involvert i transformeringen av en normal celle til kreftcelle. Denne transformeringen er genetisk, ofte en følge av mutasjoner, delesjoner, genamplifiseringer, genetisk rearrangering og translokasjoner.

Molekylærbiologisk forskning på dette området skjer i høyt tempo ved hjelp av flere typer teknologier: DNA- og RNA-assays (genomikk), proteomikk (multiplekse proteinanalyser) og DNA-mikromatriseteknikker. Selv om individuelle biomarkører her gir begrenset informasjon, kan bruk av multiple markører ha stor betydning for å bedre diagnostisk og prognostisk betydning av metoden. I dette ligger det store utfordringer til metodens sensitivitet og spesifisitet samt standardisering og validering av metodene. Her vil bioinformatikk og -statistikk være av stor betydning i fremtiden.

I *Cancer diagnostics. Current and future trends* diskuteres mange aspekter rundt disse problemstillingene. Boken består av fire deler: Introduksjon, Serologiske tumormarkører, Cellulære tumormarkører og Molekylære og genetiske tumormarkører. Introduksjonen beveger seg fra generelle betraktninger omkring bruk av markører innen kreftdiagnostikk og evaluering, ikke minst kvalitetskontroll, validering og standardisering, til patologens nye utfordringer innen molekylærbiologisk tilleggsdiagnostisering. I annen del behandles etablerte tumormarkører i blod, da med spesiell vekt på prostata- og germinalcellekreft. I tillegg omhandler denne delen såkalt nye lovende tumormarkører i blod. Sistnevnte tema bærer preg av opprømsing, noe som kan forklares med at dette i hovedsak er forsk-

ningsbasert ny kunnskap innen området. Tredje del omhandler molekylærbiologisk bidrag til optimalisering av histopatologisk diagnostikk som grunnlag for behandling (f.eks. påvisning av HER-2/*neu*). Videre omtales væskestrømscytometriens viktige bidrag til immunfenotyping innen hematologisk kreft og lymfomer og vaktpostlymfeknuteteknikkens betydning ved utredning av brystkreft og malignt melanom. I bokens siste del omtales, i tillegg til diverse molekylære markører, forskjellige DNA- og RNA-teknikker og proteinrettede molekylære teknikker (in situ-hybridiseringsteknikk, PCR-teknikk, blottingsteknikker, mikrosatellinstabilitet, mikromatriseteknologi, «tissue array», proteomikk) som kan benyttes i kreftdiagnostikk.

Bokens styrke er at den på en godt forståelig måte dekker et betydelig kunnskapsbehov innen diagnostiske og terapeutiske molekylærbiologiske problemstillinger ved kreftsykdom. Behovet for oppdatering innen dette området vil nok være størst blant klinikere som er involvert i kreftdiagnostikk og behandling. Svakheten er at den er lite dekkende innenfor en del kliniske områder. Dekningen av tumorspesifikke områder synes å være avhengig av hvem som har vært tilgjengelige som bidragsytere. En annen sak er at dagens kunnskap som følge av den betydelige forskningsaktiviteten på dette området ganske raskt vil bli utdatert – forhåpentligvis vil det være korte intervaller mellom reviderte utgaver. Boken anbefales primært klinikere som diagnostiserer og behandler kreftpasienter, men også ferske forskere, patologer og laboratoriemedisinere med interesse for kreftrelatert molekylærbiologi.

Roy M. Bremnes

Kreftavdelingen
Institutt for Klinisk medisin
Universitetet i Tromsø

Lærerikt og meget omfattende om perinatal ernæring

Jatinder Bhatia

Perinatal nutrition

379 s, tab, ill. New York: Marcel Dekker, 2005.

Pris USD 180

ISBN 0-8247-5474-3

Ernæringens betydning for helsen er for tiden et meget aktuelt tema blant helsepersonell og i befolkningen for øvrig. Denne boken henvender seg i første rekke til dem som har perinatalmedisin som hovedarbeidsfelt og nok

også ernæring som helt spesiell interesse. Den er omfattende og dyptpløyende, og

i forordet gis det klart uttrykk for et høyt ambisjonsnivå. Man skal bringe til torgs den nyeste kunnskap/vitenskap om ernæringens betydning i svangerskapet, i ammeperioden og i barnets første leveår – det gjelder både fullbårne barn og for tidlig fødte barn. Forfatteren ønsker å utdype tre hovedemner: Ernæringens betydning for fosterutviklingen, både normal og avvikende utvikling, ernæringens betydning for patologisk utvikling hos avkommet både på kort og lang sikt, praktiske retningslinjer for ernæring av nyfødte og spedbarn, fullbårne og premature, basert på vitenskapelig dokumentasjon.

Boken er systematisk og kronologisk oppbygd i 14 kapitler. Det er ernæring før svangerskapets begynnelse, kosthold i svangerskapet, ernæring av barnet i nyfødtpå perioden og senere. Til slutt er det omtale av spesielle sykdommer og også diskusjon omkring etiske aspekter i spesielle situasjoner. Alle avsnitt starter med en introduksjon til det aktuelle temaet, deretter er det gjennomgang av problemstillinger, diskusjon av den patofysiologiske bakgrunn, mulige konklusjoner og eventuelle praktiske retningslinjer der det er dokumentasjon for dette. Samtlige kapitler har en meget rikholdig litteraturliste (30–190 henvisninger), et uttrykk for grundig bearbeiding av temaene. Og selvfølgelig gir dette leseren enkel tilgang til relevant litteratur. Boken er tettpakket med informasjon, men det er ingen bilder og bare noen få tabeller og skjemaer. Den har et greit språk, det er fine avsnitt med klare overskrifter og den er lett å finne frem i.

De første seks kapitlene omhandler tiden før fødselen, dvs. ernæringsaspekter i befruktningstiden, under svangerskapet og i ammeperioden. Dessuten omtales spesielt placentas betydning, normal intrauterin tilvekst hos fosteret og forhold vedrørende intrauterin vekstforstyrrelse. Kostholdets betydning ved sykdommer hos mor i graviditeten og ernæringens betydning for medfødte feil hos fosteret gjennomgås og diskuteres ut fra kjente vitenskapelige studier om emnet.

Kapittel 7 og kapittel 8 omhandler ernæring av premature nyfødte. Det premature barns ernæringsbehov gjennomgås og diskuteres, og det konkluderes med synspunkter og praktiske retningslinjer som jeg tror i dag er meget aktuelle også i norsk nyfødtemedisin.

Kapittel 9 og kapittel 10 omhandler brysternæring av fullbårne barn, og det er detaljerte synspunkter vedrørende introduksjon av fast føde. Boken utgår fra amerikanske miljøer, men er helt klar i anbefalingen av morsmelk og langvarig amming. WHO's og Unicef's mor-barn-vennlig initiativ fra 1992 beskrives, det er jo meget godt kjent og anvendt her i landet.

Siste del, de siste tre kapitlene, omhandler ernæringens betydning for type 1-diabetes, ernæring under tenåringssvangerskap og etiske aspekter og problemstillinger vedrørende ernæring hos spesielle pasienter under

spesielle forhold, en interessant gjennomgang av problemstillinger vi ikke så ofte tar tak i. *Perinatal nutrition* er tettepakket med faktakunnskap om et viktig, interessant og vanskelig tema der samarbeid mellom forskjellige typer helsepersonell er av avgjørende betydning. Jeg oppfatter den som en lærebok, men også som en oppslagsbok. Den systematiske inndelingen gjør at kapitlene godt kan leses hver for seg, og det er rikelig med referanser til utfyllende lesning. Boken vil være nyttig for barneleger, fødselsleger, ernæringsfysiologer og annet helsepersonell med spesiell interesse for dette fagfeltet.

Inger Elisabeth Silberg

Nyfødtseksjonen
Barneklubben
Rikshospitalet

Lærebok i barnenevrologi

Bernard L. Maria

Current management in child neurology

3. utg. 687 s, tab, ill. London: BC Decker, 2005.

Pris USD 107

ISBN 1-55009-292-8

Det finnes i dag en rekke lærebøker som omhandler nevrologiske sykdommer hos barn. I denne behandles de fleste kliniske problemstillinger innen nevrologi. Den består av hele 98 kapitler og er delt i tre hovedavsnitt. I den første delen (*Clinical practical trends*) behandles en del generelle emner fra barnenevrologien. Foruten en gjennomgang av barnenevrologisk undersøkelse omtales generell symptomatologi hos barn med sykdommer i nervesystemet, barnenevrologisk utdanning og nyttige Internett-ressurser.

I det andre avsnittet (*The office visit*) tar man for seg barnenevrologiske sykdommer og tilstander som legen vanligvis møter i allmennpraksis eller på en poliklinikk på barneavdelingen. Hodepine hos barn og barneepilepsi er viet særlig stor oppmerksomhet. Mange andre emner omtales også, men mer generelt og ikke så dyptgående. Eksempelvis utgjør en så sentral tilstand som cerebral parese et svært lite kapittel og er relativt overfladisk behandlet.

Det siste avsnittet (*The hospitalized child*) gir en oversikt over nevrologiske tilstander som vanligvis behandles i sykehus. Det inneholder en god og bred omtale av behandlingsopplegget ved status epilepticus og infeksjoner i nervesystemet hos barn. Det finnes også en bred omtale av utredning og behandling av cerebrovaskulære sykdommer. Kapitlet om traumer og traumebehandling gir en god oversikt over nevrokirurgiske skader som kan forekomme i barnealder.

Boken som helhet er omfangsrik og tar for seg de fleste kliniske tilstander innen barnenevrologien. På tross av det har ikke redaktøren klart å skape en systematisk og helhetlig lærebok. En av årsakene er at det er over 130 forfattere og dermed svært varierende

kvalitet på de forskjellige kapitlene! Språk og fremstillingsmåte er lite konsekvent. Å engasjere mange mennesker til å skrive en lærebok kan ha sine fordeler – imidlertid kreves det at redaksjonen syr det sammen til en konsekvent helhet. Det er ikke tilfellet når det gjelder denne boken. Den skraker også etter flere illustrasjoner, ikke minst der nevrologisk undersøkelse omtales. Det er tvilsomt om den egner seg for etablerte nevrologer, men for andre leger som vil sette seg inn i faget kan den være nyttig.

Ola H. Skjeldal

Barneklubben
Rikshospitalet

Kreft – pasientens perspektiv

Maria Thommessen

Tilfeldigvis meg

Diagnose kreft. 148 s. Oslo: N.W. Damm

& Sønn, 2005. Pris NOK 259

ISBN 82-04-11714-0

Selvbiografiske skildringer av sykdomserfaringer kan anta mange former. Noen skriver for å sette ord på skuffelser, nederlag og krenkelser i møtet med helsevesenet. Andre har som mål å formidle erfaringer og kunnskap som kan

bidra til bevisstgjøring og mot for pasienter, pårørende og helsepersonell. Maria Thommessens *Tilfeldigvis meg: diagnose kreft* tilhører den siste kategorien. 42 år gammel ble hun diagnostisert med tykktarmskreft. Boken inneholder et forord, 12 kapitler, et etterord og en side med adresser til relevante nettsteder. Thommessen er utdannet ernæringsfysiolog og har forskningsbakgrunn, noe som nok bidrar til at hun skriver så godt og lettfattelig om vanskelige emner.

Hun forteller om hvordan hun søkte en forklaring for tilstanden, og viser oss hvordan letingen etter mening og sammenheng uttrykker et dypt menneskelig behov. Hun aksepterer til slutt at kreftsykdommen er et utslag av livets mange tilfeldigheter: «At jeg, en person med utdanning innen ernæring og en utøvende kostholdsrådgiver, ble rammet av tykktarmskreft, som jeg visste – som alle visste – var sterkt forbundet med livstilsrelaterte faktorer, fortonet seg som et stort paradoks. (...) Jeg har forsonet meg med dette paradokset nå, men det plaget meg lenge. Nå fører jeg det på kontoen for uforutsette hendelser, som jeg har lært at livet er fullt av.»

Her er mange tankevekkende observasjoner og refleksjoner. Jeg tror at man i rollen som lege generelt skal være forsiktig med å anbefale slike bøker til pasienter, fordi dette hos noen kan oppfattes uheldig – les denne,

så ser du hvordan du burde ha mestret sykdommen! Thommessens bok er et unntak. Den er skrevet med en så forsonende, balansert og informativ penn at jeg føler meg trykk på at svært mange pasienter og pårørende, men også behandlere, kan ha utbytte av den.

Jan C. Frich

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Mangfoldig om epilepsi

Hilde M. Solheim Løvli,
Jane Gravklev-Ludvigsen

Epilepsiens mange ansikter

246 s, ill. Oslo: Epilepsiforbundet, 2005.

Pris NOK 250

Kunnskap er ofte en forutsetning for at pasienter og pårørende skal kunne ha en aktiv rolle i håndtering av sykdom. Det kan være medisinsk kunnskap, men innsikt i hvordan andre i tilsvarende situasjon har erfart og mestret sykdommen kan også være til hjelp. *Epilepsiens mange ansikter* er redigert av to som har mye til felles – de har begge helsefaglig bakgrunn, de har begge epilepsi, og de er begge pårørende til barn som har epilepsi.

Målgruppen er mennesker med epilepsi, deres pårørende og helsepersonell. Boken er delt i to: Kapitler hvor leger og andre fagfolk skriver om epilepsi fra et faglig ståsted, og kapitler der pasienter og pårørende forteller om sine erfaringer med sykdommen.

I tillegg er det presentasjoner av institusjoner og avdelinger innen spesialisthelsetjenesten der man driver utredning og behandling av pasienter med epilepsi. Primærhelsetjenestens rolle er dessverre ikke tematisert.

Jeg vil peke på to problemer. For det første virker redigeringen av stoffet tilfeldig. Litteraturhenvisningene er noen steder vilkårlig plassert, og som lege ville jeg ha ønsket at enkelte av de medisinske tekstene var bedre forankret i referanser. For det annet stiller jeg spørsmål ved hvor representative de erfaringene som pasienter og pårørende formidler er. Isolert sett er fortellingene lærerike, men gir de i sum et riktig bilde av hvordan de berørte generelt erfarer det å leve med epilepsi? I egen klinisk praksis har jeg møtt pasienter som gir uttrykk for at de har et ukomplisert forhold til sin tilstand, og disse synes i liten grad å være representert i boken. Jeg savner en innledning til dette viktige stoffet, en faglig fundert kommentar som kunne sette enkelt-historiene inn i en større sammenheng.

Epilepsiens mange ansikter er en utradisjonell og lærerik bok som belyser en rekke sider ved det å leve med epilepsi. Jeg tror mange pasienter, men også helsepersonell, vil finne mye av interesse i den.

Jan C. Frich

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus